

۲۸۲۴

دانشگاه تهران
دانشکده دامپزشکی

شماره پایان نامه ۱۰۶۸

سال تحصیلی ۳۴-۳۵

پایان نامه
برای دریافت دکترای دامپزشکی از دانشگاه تهران

موضوع
بررسی مقدار ترکیب سیرنگو، سفندان نژاد شمال و بلوچین

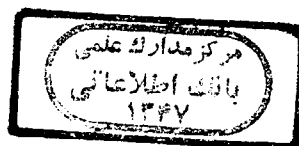
نگارش:
ناصر انشاررئوف

هیات داوران

جناب آقای دکتر مروارید دانشیار دانشکده دامپزشکی راهنما و رئیس هیات داوران

جناب آقای دکتر فرخنده استاد دانشکده دامپزشکی داور

جناب آقای دکتر خاوری خراسانی دانشیار دانشکده دامپزشکی داور



۲۸۲۴

تقدیم به :

پدرومادر

خواهران و برادران عزیزم

ناقابلی است به عنوان سیاستمدار از محبت‌هایشان

۲۱۲۵

تقدیم به :

استادان کرام و ارجمند :

جناب آقای دکتر عبدالحسین مروارید

جناب آقای دکتر عباس فرخنده

جناب آقای دکتر هوشنگ خاوری خراسانی

از اینکه شما گردشان بود و خواهی بود افتخار میکنم

تقديم به :

دستان خودم

فهرست مند ریبات

مقدمه

بخش اول : مشخصات نژاد شال ویلچی

بخش دوم : مشاهدات

۱- هدف

۲- روش آزمایش و مواد مورد استفاده

۲-۱- حیوانات مورد آزمایش

۲-۲- نظر نمونه برداری

۲-۳- ابزار آزمایش

۳- نتایج

۳-۱-۱- ترکیب آغوز در د و نژاد شال ویلچی

۳-۱-۲- نتایج حاصله از مقایسه ترکیب آغوز رسه موعده نمونه گیری

۳-۱-۲-۱- نتایج حاصله از آنالیز واریانس بین سه زمان نمونه گیری از نظر

درصد پروتئین

۳-۲- نتایج بدست آمده در مورد شیرو شیرواری

۳-۲-۱- نتایج حاصله در مورد شیردهی

۳-۲-۲- نتایج حاصله در مورد مقدار درصد چربی شیرد و نژاد شال و بلوچی

و اختلاف آنها

۳-۲-۳- نتایج حاصله در مورد مقدار درصد پروتئین در د و نژاد شال و بلوچی

و اختلاف آنها

۳-۲-۴- نتایج حاصله در مورد دانسیته شیرد و نژاد بلوچی و شال و اختلاف آنها

۳-۲-۵- نتایج حاصله در مورد درصد ماده خشک شیرد و نژاد شال و بلوچی

۳-۲-۶- نتایج حاصله در مورد درصد ماده خشک بید و ن چربی در د و نژاد بلوچی

و شال

۳-۲-۷- نتایج حاصله در مورد درصد خاکستر شیرد و نژاد شال و بلوچی

۴- بحث

۵- جداول ضمیمه

۶- منابع

مقدمه :

در ایران دوشیدن گوسفند و بز پس از زایش در بین کلیه صاحبان گله و دامداران مرسوم است و یکی از منابع اصلی درآمد گله داری و پرورش گوسفند در کشور ما استفاده از شیر گوسفندی و فرآورده های حاصل از آن میباشد .

اصولاً * شیر یکی از مواد غذایی بسیار ارزنده و قابل استفاده برای تغذیه انسان و دامها بوده و مخصوص شیر گوسفندی که درصد مواد چربی آن نسبت به شیر گاو خیلی زیادتر و همچنین مواد پروتئینی آن نیز تا اندازه ای از شیر گاو هم زیاد تر و دارای ارزش فوق العاده ای میباشد . مانط ورکه اشا رشد در ایران دوشیدن میشهای شیر ده پس از زایش تا چهار پنج ماه از زمانهای پیش وخیلی دور در بین گله داران مرسوم بود و هنوز نیز این روش را ادامه میدهند و از شیر گوسفندی فرآورده های ثانوی مانند روغن - پنیر - ماست - کشک و غیره تهیه میکنند که هر یک از آنها منبع غذایی بسیار ارزنده میباشد .

منتهی متاسفانه چون بهره برداری از این منبع غذایی معمولاً * باروش صحیح

فنی و بهداشتی و انتخاب نژاد شوری انجام نمیگیرد لذا نتیجه حاصله از آن چندان رضایت بخش نمیشود .

ناگفته نماند که در حال حاضر بواسطه عدم آشنائی دانشندگان و تولید کنندگان

شیر گوسفندی و بخصوص عدم رعایت اصول بهداشتی خسارات هنگفتی در اثر فاسد شدن شیرهای تولیدی و پائین بودن کیفیت و کمیت شیر حاصله ^{خرهای} فرآورده های آن بطور غیر مستقیم تولید کنندگان وارد میشود که شاید خود آنها نیز متوجه چنین ضایعات و ضررهای بسیار سنگین آن نباشند و گذشته از این باید دانست که در هر صورت با رعایت بعضی اصول فنی و بهداشتی و انتخاب نژاد شیری مناسب علاوه بر اینکه از ضایعات و فساد یک قسمت اعظم از شیر حاصله جلوگیری میشود بواسطه بالا رفتن کیفیت و کمیت فرآورده های حاصله نفع خیلی زیادی تری عاید تولید کنندگان گردید و از این راه نیز کمکی به تولید بیشتر و استفاده بهتر از این محصول غذایی خوب خواهد شد.

اهمیت اقتصادی شیر گوسفندی در ایران با در نظر گرفتن اینکه حداقل ۱۰ میلیون میش شیرده (طبق آمار درج شده در سالنامه آماری ۱۳۵۱) در سال در کشور تولید شیر نمایند بیشتر محرز خواهد شد.

اگر حد متوسط شیر سالانه یک گوسفند را ۴ تا ۵ لیتر بحساب بیاوریم ملاحظه خواهد شد که در سال متجاوز از ۵۰۰۰۰۰ تن محصول شیر گوسفندی در کشور تهیه میگردد.

حال اگر چنانچه ما بتوانیم از راه اصلاح نژاد گوسفندان شیر د هودقت در انتخاب نژاد های شیری ودقت در چگونگی جمع آوری محصول شیر گوسفندی وبهبود کیفیت شیر وفرآورد هائی که از آن تهیه میشود چند درصد ارزش این محصول را بالا ببریم . خود رقم قابل ملاحظه ای بردرآمد ومداریهائی که از این راه بهره برداری میکنند افزودهایم .

باتوجه به مطالب فوق واینکه متاسفانه هنوز در ایران مطالعاتی حتی در سطح مقدماتی در مورد ترکیب شیر گوسفندان ایران بعمل نیامده است . نگارنده از بیست ماه (دودوره شیردهی) قبل مطالعاتی درباره مقدار وخصوصی ترکیب شیر دونژاد معروف کشور یعنی گوسفندان نژاد شمال ویلچی موسسه دامپروری وتحقیقاتی امین آباد وابسته بدانشگاه تهران آغاز وپس از بیست ماه کارمتوالی (یازده ماهه نمونه برداری ونه ماه جمع آوری مطالب ونتایج آماری) مطالب این پایان نامه تهیه گردید که امیدوار است مورد قبول علاقمندان واقع گردد .

در اینجا لازم میدانم که از جناب آقای دکتر مروری که در انجام آزمایشات مربوط به تعیین ترکیب شیر و تهیه مطالب کمال مساعدت را نموده اند تشکر ونموده وهمچنین از جناب آقای دکتر فرخنده که در انجام آزمایشات مربوط به تعیین درصد چربی شیر

راهنمایی لازم را نمود هاند سپاسگزارى نمود ه و قدردانى نمايم و همچنين از جناب
آقاى دكتر خاورى خراسانى و دكتر سپاه منصور كه در انجام محاسبات آمارى از هيچگونه
مساعدتى در بىخ نغرمودند تشكر و سپاسگزارى نمايم .

بخش اول : مشخصات نژاد شال و بلوچ

الف - مشخصات نژاد شال :

پرورش گوسفندا نژاد شال در دهستانهای رامند - دودانگه - زهرا - دشتابی از توابع قزوین انجام میگردد در بین این دهستانها رامند از نظر مرکز پرورش مهمتر از همه است زیرا قریه شال که نام این گوسفند از آن گرفته شده در این دهستان قرار دارد . دهستان رامند با دهستانهای زهرا و دشتابی تشکیل یک بخش رامند را میدهند که مرکز قصبه ^{آن} بوئین است . مرکز دهستان رامند قریه معظم تاکستان (سیاه دهن) میباشد که در ۳۴ کیلومتری جنوب غربی قزوین واقع شده و این ده یکی از مراکز اصلی پرورش گوسفند شال بشمار میرود و در سر راه قزوین به همدان و زنجان واقع شده است . از قصبات این دهستان که از نظر پرورش گوسفند بسیار مهم است قریه شال یا چال میباشد و مرکز اصلی پرورش این نژاد بشمار میرود و قریه شال از نظر جغرافیائی در دشت وسیعی قرار دارد که اطراف آنرا کوهها چندی احاطه نمود هاند بنام کوههای خرقان نامیده میشود مهمترین رودخانه ای که در اطراف این دهستان جاری باشد رودخانه خررود میباشد که قریه شال یک کیلومتر فاصله دارد .

اکثر مردمان قریه شال بکشت زراعت و دامداری مشغول میباشند قراء مهم دیگر

دهستان رامند که گوسفندشال در آن پرورش میشود ^{میشود} عبارتند از اسفرورین - خیارج - قلعه هاشم خانی - قنبرشاه - یاری آباد و غیره که تمام آنها در مجاورت قریه شال قرار دارند ضمناً دهستانهای دودانگ - زهرا دشتابی خود متجاوز از یکصد و چهل قریه میباشد که تقریباً در اکثر آنها این نژاد پرورش یافته میگردد.

آمار تقریبی نژاد شال با اطلاعاتی که از اداره دامپزشکی قزوین گرفته شده است

تحقیقات در محل پرورش تعداد تقریبی گوسفندان نژاد شال در حدود ۱۴۰۰۰۰
 سرمیباشد. باید دانست که علاوه بر قراه فوق در دهات دیگری هم متفاوت بین ۲۰۰
 تا ۱۰۰۰ سرازین نژاد پرورش میگردد. ^۵ ۱۱۰۰ سوز

مشخصات :

پیدایش اصلو این نژاد آنطور که باید واضح نیست ولی طبق اظهار نظر اهالی قریه شال و تاکستان قزوین چنین بنظر میرسد که منشأ اصلی این نژاد گوسفند - مهربان میباشد که در شهرستان همدان و توابع آن پرورش میگردد و بعضی ها هم فکر میکنند که اصل این گوسفندان از رضائیه باین قسمت آورده شده و در اثر تفریب آب و هوا پرورش بصورت کنونی در آمده است البته باید دانست که این اظهارات چندان جنبه علمی ندارد و مبدأ اولیه آن درست معلوم نیست.

مشخصات ظاهری :

رنگ شکری مایل بخاکستری * شیر بود * انتهای اعضا* و سرخاکستری

تیره لکه‌های سفید روی پیشانی (در اصطلاح محلی این لکه‌ها را قشقه می‌گویند)

سر: کم و بیش طویل حدقه برجسته و نمایان برنگ اعضا* همراه لك سفید در -

پیشانی و روپینی . چشم : زنده سر حال بدون برجستگی . نیمرخ : روپینی

محدب و پیشانی صاف و کوتاه . بینی : کمی طویل بدون چین خوردگی در هر دو جنس

گوشها : بلند و افتاده شاخ : وجود ندارد . گردن : کم و بیش بلند همراه

دومنگوله ؟ شانه : گرد بارشده متوسط . سینه : کم و بیش فراخ بارشده خوب

پشت افقی بارشده خوب ران عضلانی اعضا* ظریف ژاره متوسط و رنگ اعضا*

تیره پشم تا اندازه‌ای طویل همراه با مقدار زیادی زار دنبه گرد افتاده

شکاف بین دو قسمت کم عمق شیار سطحی روی دنبه تا محل اتصال دنباله‌چه امتداد

می‌یابد . دنباله‌چه کوچک و بیچیده و بطرف بالا امتداد یافته است .

اندازه‌ها	ارتفاع (از جدوگاه تا سطح زمین)	فوج بالغ ۷۲ الی ۷۶ سانتی متر میش بالغ ۷۱ الی ۷۳
	طول (از قناتا قاعده دم)	فوج بالغ ۱۰۱ الی ۱۰۵ میش بالغ ۹۳ الی ۹۷
	وزن گوسفند بالغ	فوج ۶۵ الی ۸۰ کیلوگرم میش ۶۰ الی ۷۲

وزن در بدو تولد ۳ الی ۳/۲۵۰۰ کیلوگرم

گوسفند شال بواسطه دارا بودن اندام درشت و استخوان بندی قوی مستعد پرواری بود و میتوان در ردیف بهترین گوسفند گوشتی بشمار آورد و اگر چنانچه وقت مختصری در اصلاح و تغذیه آن داده شود شاید یکی از بهترین نژاد های گوشتی ایران گردد. این نژاد از نظر رشد سریعی که دارد جزو نژاد های پیش رس ایران میتوان قرار داد. امروزه بیشتر از نظر تولید گوشت و پشم پرورش میگردد و از نظر تولید پشم و سایر فرآورده ها در درجه دوم اهمیت است. محل اصلی پرورش آن قریه شال قزوين میباشد ولی باید دانست که در دهات اطراف نیز نگهداری و پرورش میشود و مقدار پشم این نژاد بسیار کم بطوریکه در هر سال بیش از یک نوبت پشم چینی انجام نمیگیرد و مقدار پشم آن در قوچ در حدود یک کیلوگرم و از هر میش ۷۵۰ تا ۸۰۰ گرم پشم بدست میآید. گسترش پشم نسبتاً قابل ملاحظه بوده و بجز ناحیه سرو قسمتی از زیرگردن و اعضا تقریباً در کلیه نواحی بدن رویش پشم عادی بنظر میرسد و میتوان گفت که میزان گسترش پشم در حدود ۷۰ الی ۷۵ درصد تخمین زده میشود. رشد دانه نسبتاً خوب و شک آن گرد بود و شکاف بین دو قسمت کم عمق و شبیه سطح روی دانه تا محل اتصال دانه با چاه امتداد پیدا میکند و دانه کوچک و بیچیده و بطنی بالا امتداد پیدا کرده است. فصل جفت گیری معمولاً باز ۱۵ شهریور آغاز میگردد و تا اواخر

مهرماه ادامه پیدا میکند و در هنگام جفت‌گیری بقوچ اهمیت بسیاری داده می‌شود بدین معنی قوچهائی را برای اینکار انتخاب میکنند که دارای هیكلی نسبتاً درشت متناسب و سن آنها در حدود يكالی سه ساله می‌باشد. این قوچه‌ها باید دارای رنگ مخصوص نژادی (شیر بود) بوده و گوشه‌های آن‌ها منظم و دارای لکه‌های روپینی و پیشانی بوده و بالاخره سر حال باشند و در اصطلاح محلی دخول قوچ را در گله (قوچ انداز) گویند موقع زایش از اواخر زمستان و اوایل بهار شروع می‌شود و از هر میش معمولاً ۲ در هر سال بیش از یکنوبت برای باروری استفاده نمی‌گردد ولی باید دانست که اگر به تغذیه میش توجه شود میتوان در هر سال از بعضی میشها دو پرمیدست آورد (میزان پورسانتاژ بره خوب بود و بطوریکه اگر تغذیه خوب انجام شود از هر میش میتوان یک بره بدست آورد (صد درصد) در قلو زائی نیز کم و بیش دیده می‌شود و وزن بره در هنگام تولد در حدود ۳ الی ۳/۲۵ کیلوگرم است و از نظر تغذیه بطور کامل از شیر مادر استفاده می‌کنند یعنی دامداران معمولاً تمام شیر میش را تحت اختیار بره قرار میدهند و فقط عده معدودی هستند که شیر میش را برای تغذیه خود مختصری میدهند و یا اینکه پس از استفاده نمودن بره از شیر مادر آن‌را میدهند معمولاً بره تا سن ۳-۳/۵ ماهگی از شیر مادر برای تغذیه استفاده میکند مقدار شیر سالانه 95 ± 42 کیلوگرم می‌باشد مدت دوره شیردهی 135 ± 21 روز و مقدار شیر روزانه 223 ± 227 گرم می‌باشد.